

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ “Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника”
Інститут історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політології
Навчально-методичний центр політичних та
євроінтеграційних досліджень

**ЕТНОПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРАЦІЙНИХ
ПРОЦЕСІВ ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНОЇ ЄВРОПИ**

Збірник матеріалів Міжнародної науково-
практичної конференції (22-23 травня 2014 р.)

Івано-Франківськ—2014

Розділ 2.91

**ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СКЛАДОВІ
ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ. ДИНАМІКА ЕЛЕКТОРАЛЬНОЇ
ПОВЕДІНКИ ТА ЕТНОПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ**

Андрусичин Н. Р.91

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ГРОМАДСЬКИХ
РУХІВ В УКРАЇНІ

Березовська-Чміль О. Б.96

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА СКЛАДОВА ЕТНОПОЛІТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ
В УКРАЇНІ

Боднарчук О. В.99

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА САМООРГАНІЗАЦІЮ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Бордейчук В. В.103

ІНСТИТУТ ПРЕЗИДЕНСТВА ЯК СУБ'ЄКТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ В
УКРАЇНІ

Гладій В. І.110

ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО МІСЦЕВОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Гурак М. В.112

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ КОНЦЕПТ РОЗВИТКУ МОДЕЛЕЙ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ
ЯК СКЛАДОВОЇ ЕТНОПОЛІТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Джус О. Д.120

ВИБОРЧА КАМПАНІЯ ДО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ 2012 Р.: ІДЕОЛОГІЧНО-
ПОЛІТИЧНЕ ПОЗИЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПАРТІЙ

Іваненко І. Ю.124

ВПЛИВ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІ НА СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ
(на прикладі Івано-Франківщини)

Костишин Ф. Ф.128

ТРАДИЦІЙНІ ЗАСАДИ І ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРІОРИТЕТИ В СУЧАСНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ	
<i>Кухта В. В.</i>	130
ВИКОРИСТАННЯ ОПИТУВАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДОСЛІДЖЕННІ ПОЛІТИЧНОЇ СФЕРИ	
<i>Мадрига Т. Б.</i>	135
ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВИБОРЧА КАМПАНІЯ 2014 Р.: РЕКЛАМНИЙ АСПЕКТ	
<i>Максимець Б. В.</i>	139
ВІЛИВ ЕТНОПОЛІТИЧНИХ ЧИННИКІВ НА ЕЛЕКТОРАЛЬНУ ПОВЕДІНКУ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ	
<i>Москалюк М. Ф.</i>	144
БІКАМЕРАЛЬНА ПАРЛАМЕНТСЬКА СИСТЕМА В УКРАЇНІ: ВИГОКИ, ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ	
<i>Остапець Ю. О., Зан М. П.</i>	149
ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТА ПРЕДСТАВНИЦТВО В ОРГАНАХ ВЛАДИ УГОРСЬКОЇ ГРОМАДИ ЗАКАРПАТТЯ	
<i>Решетник М. В.</i>	158
ПОЛІТИЧНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ В СТРУКТУРІ ВИБОРЧОЇ КАМПАНІЇ	
<i>Труба Р. В.</i>	163
ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ЕЛЕКТРОННОГО PR ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ	
<i>Шелемба М. М.</i>	166
ЕЛЕКТОРАЛЬНІ ВПОДОБАННЯ УГОРСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ НАПЕРЕДОДНІ ПРЕЗИДЕНТСЬКИХ ВИБОРІВ 2014 Р.	
<i>Шотурма Н. В.</i>	171
ДЕРЖАВНА ІНФОРМАЦІЙНА ПОЛІТИКА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ	
<i>Розділ 3.</i>	176

в Україні необхідно вирішити всі питання, що стосуються її регіональних особливостей [11, с.2]. Значний внесок у наукову розробку ідеї бікамералізму в Україні здійснили також В.Горбач [4], В.Д. Гончаренко [3], С.Конончук [6], О. Валевський [1], В.Фесенко та ін. Останній у бікамеральних проектах Л.Кучми вбачає проблему прихованої федералізації України. - тому ідею бікамералізму вважає передчасною [14, с.12].

Підсумовуючи, варто зазначити, що бікамеральний парламент сам по собі не є ані виключно позитивним, ані виключно негативним законодавчим інститутом. Допільність його впровадження обумовлюється цілим рядом чинників. Насамперед це тільки домінуючими традиціями двопалатності, або федеративною формою державного устрою, але й необхідністю встановлення більш надійних інституційних основ реалізації принципу стримувань і противаг, кардинального реформування владних структур з метою покращення якості законодавчих рішень, потребою регіонального представництва в парламентських структурах задля подолання розколу суспільства, вдосконалення адміністративно-територіального поділу країни тощо. Ряд із цих чинників є доволі актуальними для сучасної України. Тому можливість запровадження вітчизняної двопалатної структури парламенту, на наш погляд, має право на своє неупереджене фахове вивчення, метою якого є оптимізація роботи всього державного механізму взагалі та інституту парламентаризму зокрема.

Література

1. Валевський О. Перспективи двопалатного парламенту в Україні / О.Валевський // Український науковий журнал Освіта регіону. Політологія, психологія, комунікації. – 2009. – №3. – с.67 – 72.
2. Васильєв І. Конституційні аспекти політичної реформи / І.Васильєв // Вісн.-2003.- №4.-с.3-12.
3. Гончаренко В.Д. Парламентський бікамералізм в контексті конституційних реформ в Україні /В.Д.Гончаренко // Вісник академії правових наук України: Збірник наукових праць.-Харків,2012. №3 -с.67-70.
4. Горбач В. Парламентський бікамералізм та українська політична реальність / В.Горбач // Політичний календар.-2003.-№2.-с.15-23.
5. Журавський В.С. Становлення і розвиток українського парламентаризму (теоретичні та організаційно-правові проблеми) / Журавський В. – К.,2002. – 344с.
6. Конончук С.Г. Практика бікамералізму унітарних державах (порівняльний аналіз) / Світлана Конончук, Олексій Валевський, Олег Ярош. – К.,2008. – 112с.
7. Потульніцький В.А. Нариси з української політології(1819 – 1991) / В.А.Потульніцький: Навч. посібник. – К.,1994. – 320с.
8. Салига Л. Боротьба Х.Раковського за розширення прав України під час конституційного оформлення СРСР (травень-липень 1922року) / Л.Салига // Український історичний журнал. - 1992. - №1. - с.115-124.
9. Скакун О. Місце Драгоманова в історії українського конституціоналізму і сучасність /О.Скакун. -К.,1998. – 328с
10. Слюсаренко А.Г. Історія Української Конституції / А.Г.Слюсаренко, М.В.Томенко. -К.,1993. -192с

11. Солоненко І. Двопалатний парламент: необхідність чи забаганка? / І Солоненко // Події та оцінки. – 2003. – №4. – с. 3 – 6.
12. Телешун С. Державний устрій України: проблеми політики, теорії і практики / С.Телешун. – Івано-Франківськ, 2000. – 344с.
13. Федоренко Г. Український парламентаризм: історичні паралелі / Г Федоренко // Віче. – 1998. – №4. – с.49 – 55.
14. Фесенко В. Двопалатна Верховна Рада: суспільна потреба чи політична технологія / В Фесенко // Політичний календар – 2002. – №2. – с. 10-14.
15. Шляхтун П.П. Парламентаризм. Словник-довідник / П.П.Шляхтун. – К. 2003. – 151с.

Остапець Ю. О.

Зан М. П.

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОВЕДІНКА ТА ПРЕДСТАВНИЦТВО В ОРГАНАХ ВЛАДИ УГОРСЬКОЇ ГРОМАДИ ЗАКАРПАТТЯ

В статті аналізується участь у виборах до Верховної ради України та органів місцевого самоврядування представників угорської національної меншини краю (1994, 1998, 2002, 2006, 2010 рр.).

Особливий акцент робиться на дослідженні місцевих виборів 2006 та 2010 років, оскільки в них участь приймали дві угорські партії: КМКС та ДПУУ.

Робиться висновок про високу політичну активність представників угорської громади краю в порівнянні з представниками інших національних меншин та про відсутність єдності в середовищі самої угорськомовної громади. Відсутність єдності не дозволяє представникам угорської меншини отримати більш вагоме представництво в органах місцевого самоврядування.

This paper analyzes the participation in elections to the Verkhovna Rada of Ukraine and local government of representatives of the Hungarian minority in region (years 1994, 1998, 2002, 2006, 2010).

Particular emphasis is placed on the study of local elections in 2006 and 2010, when took part two Hungarian parties: Party of Hungarians of Ukraine - KMKS and the Democratic Party of Hungarians of Ukraine.

It was concluded that the high political activity of the Hungarians compared with other ethnic minorities and a lack of unity among the Hungarian community. The lack of unity does not allow representatives of the Hungarian minority to obtain more substantial representation in local government.

Відносини суб'єктів суспільства (від громадянина до громадських організацій і політичних партій) з приводу формування і функціонування органів влади є невід'ємною частиною життєдіяльності територіальних громад.

Одним з демократичних інститутів, який забезпечує реалізацію політичною системою основної функції – виявлення, формування і вираження інтересів громадян.

є політична участь. Основні форми політичної участі – це участь у діяльності органів місцевої влади, участь у виборах до органів місцевого самоврядування та участь у виборах вищих представницьких органів держави (виявом є електоральна поведінка).

Становлення та консолідація демократичних систем, процеси поширення демократичних норм і стандартів передбачають системне врахування інтересів національних меншин щодо включення їх до системи управління, представництва в уряді, залучення до представницьких, законодавчих органів. Створення повноцінних умов, запровадження дієвих правових механізмів для ефективної участі меншин має розглядатися державами не тільки як правове зобов'язання, а і як невід'ємний елемент раціонального управління.

Але одній участі замало. Участь має бути ефективною. Саме завдяки ефективній участі створюються реальні можливості національним меншинам для представлення та збереження своєї самобутності. Ефективна участь, по-перше, виступає складовою розвитку та утвердження елементів «демократії участі», консолідації демократії чи концепції інтегративного мажоритаризму Д. Горовіца [11, с. 7]. По-друге, при формуванні політичної системи в багатонаціональних державах слід якнайкраще забезпечити права щодо участі у громадському житті, що дозволить зменшити конфліктний потенціал соціуму та подолати антагонізм у міжетнічній взаємодії. По-третє, зміни у виборчих системах мають враховувати інтереси національних меншин, що дозволить звести до мінімуму політичну поляризацію суспільства.

В поліетнічних державах існують специфічні механізми реалізації права національних меншин на представництво в органах влади. І, перш за все, це виборчі системи, які забезпечують представникам національних меншин місце в представницьких органах влади. У «Кодексі належної практики у виборчих справах» (2002) констатується, що виборча спадщина Європи спирається на п'ять засад виборчого права: загальність, рівність, вільність, таємність, безпосередність. Рівність для національних меншин означає: має бути дозволена діяльність партій, що представляють національні меншини; можливе встановлення квот для національних меншин; винятки з правил розподілу місць (наприклад, незастосування виборчого порогу), тощо [6].

Електоральна практика країн ЦСС показує ефективність виборчого законодавства, яке забезпечує представництво національних меншин у органах влади. Критеріями ефективності парламентських виборчих систем є: а) сприяння формуванню працездатного уряду; б) забезпечення справедливого представництва; в) наявність відповідальності депутатів перед виборцями; г) належне представництво національних меншин; д) економічність. Дискримінація, яка перешкоджає участі меншин у виборах проявляється у таких формах: а) через тип виборчої системи; б) неможливості утворення політичних партій представниками національних меншин; в) наявності високого виборчого порогу який важко подолати організаціям національних меншин; г) встановлення меж виборчих округів, які розпорошують компактність голосування національної меншини тощо [11, с. 20].

До позитивної практики врахування інтересів національних меншин слід віднести організацію виборчих процесів у Румунії, Польщі, Хорватії та інших країнах Європи.

В Конституції Румунії офіційно визнані 18 національних меншин, за якими резервується 18 депутатських місць. В Польщі є виборчі комітети організацій національних меншин. Ці організації є суб'єктами виборчого процесу, а їх виборчі списки звільняються від потреби долати виборчий бар'єр.

Незважаючи на те, що українське законодавство декларує рівність прав та недопущення будь-якої дискримінації громадян (за національною, расовою, релігійною ознаками), реалії політичної практики свідчать про проблемність забезпечення декларованих гарантій політичної участі як громадянського загалу так і тієї його частини, що є виразником етнонаціональних інтересів.

В українському законодавстві (йдеться про закони про вибори та політичні партії) ніяких прерогатив для представників національних меншин не робиться. Лише в Законі України «Про вибори народних депутатів України» (24. 09. 1997) у ст. 7, де йдеться про утворення виборчих округів, сказано, що виборчі округи повинні утворюватись з урахуванням адміністративно-територіального устрою та компактністю проживання національних меншин [5]. У текстах наступних українських виборчих законів положення про компактність проживання національних меншин при утворенні виборчих округів не було. А в Законі України «Про політичні партії в Україні» чітко прописано, що політичні партії в Україні можуть створюватись і діяти тільки з всеукраїнським статусом. Ця норма закону практично унеможливило створення політичних партій, які б могли захищати інтереси тієї чи іншої національної меншини, оскільки механізм утворення політичних партій є складним і непосильним для представників національних меншин.

В Україні найбільш поліетнічними регіонами є Закарпаття, Буковина і Крим. Отже, для Закарпаття, зважаючи на поліетнічність населення області, ця проблема є особливо актуальною. Найбільшими за чисельністю в Закарпатті є угорська, румунська, російська, ромська та словацька національні меншини. Найбільш електорально активною є угорська національна меншина, яка є і найбільшою за чисельністю і компактно проживає в Берегівському, Виноградівському, Мукачівському та Ужгородському районах.

Виходячи з того, що українським законодавством про вибори не передбачено якихось прерогатив для національних меншин, їх представники можуть отримати депутатські мандати або перемігши в мажоритарних округах, або пройшовши до органів місцевої влади в списках якоїсь політичної партії.

З перших років незалежності депутатські мандати в органах місцевої влади Закарпаття представники національних меншин отримували за результатами виборів в мажоритарних округах як лідери / члени різних національно-культурних товариств (ТУКЗ, ДСУУ, «Романі ЯНГ», «Руський дом», «Матіца Словенська» та інших).

Активною формою політичної участі є залучення угорців краю до виборчих процесів. Вже в березні 1990 року угорці брали участь у виборах до республіканських

та місцевих рад народних депутатів, які відбувалися в ейфорії національного ренесансу. За підсумками виборів, у Верховну Раду України не було обрано жодного угорця, тоді як в Закарпатську обласну раду із 120 чоловік обрали 14 угорців (11,6 %), з них 11 були членами ТУКЗ (9,1 %) [2, с. 249]. Як мовилось вище, це був початковий етап формування лідерів думок і груп інтересів угорської громади області.

На парламентських виборах 1994 року народним депутатом України від Берегівського виборчого округу був обраний голова *Демократичної спілки угорців України (ДСУУ) Михайло Товт*. Він представляв владу й на момент обрання займав посаду представника Президента у Берегівському районі. Під час депутатської каденції (1994–1998 роки) Михайло Товт очолював підкомісію з питань національних меншин, етнічних груп і корінного населення в рамках постійної депутатської комісії з питань прав людини, національних меншин, міжнародних відносин. Прагнучи привернути увагу колег до проблеми захисту прав національних меншин згідно міжнародних стандартів, у березні 1996 року разом з депутатом, етнічним румуном Іваном Попеску та іншими депутатами (разом 18 осіб) створив міжфракційне депутатське об'єднання національних меншин у Верховній Раді України [2, с. 250].

На середину 1990х років представництво угорців у органах місцевого самоврядування фактично віддзеркалювало їхнє пропорційне співвідношення в етнопонаціональній структурі Закарпатської області. Зокрема, в червні 1994 року в складі новообраної обласної Ради народних депутатів із 59 депутатів – 9 склали угорці (15 %). Із 347 депутатів районних Рад було 49 угорців (14,2 %), із 4 304 депутатів сільських, селищних та міських Рад було 611 угорців (14,2 %). У Берегівському районі, де кількість угорців складала майже 70 %, серед 30 депутатів районної Ради було 20 угорців (66,7 %). Із 384 депутатів сільських, селищних та міських Рад 287 склали представники угорської громади (77,6 %) [6, с. 233].

Специфікою парламентських виборів 1998 року було створення Центральною виборчою комісією (ЦВК) України 72 виборчого округу з центром у Берегові. Більшість виборців цього округу становили саме угорці. На виборах змагалися два реальні кандидати – Михайло Товт і Міклош Ковач. У підсумку переміг останній, який позиціонувався як більш радикальний лідер, набравши 29,3 % голосів проти 18,1 % голосів виборців, які підтримали колишнього народного депутата.

Представництво угорців серед депутатів усіх рівнів рад Закарпатської області 1998 року зросло в порівнянні з попередніми виборами й становило 13,3 %. У Берегівському районі – 75,6 %, відповідно у Виноградівському районі – 26,9 %. В обласній раді із 60 делегатів 6 були угорцями, а в райрадах 120 угорців із 320 членів. 49 із 130 голів рад населених пунктів Закарпатської області також представляли угорську громаду краю [4, с.564. 667].

2002 року до Закарпатської обласної ради було обрано вже 9 етнічних угорців. Прикметно, що до обласної, районних та місцевих рад тоді було обрано 134 угорці або 12,1 %, що чітко відповідає частці угорського населення в етнопонаціональній структурі області. В Берегівському районі серед 600 депутатів рад усіх рівнів 450 (75

%) були угорцями. Тому можна констатувати факт підтримання квотної моделі представництва угорської громади в органах місцевого самоврядування Закарпаття.

Зауважимо, що напередодні парламентських виборів 2002 року в межах 72 виборчого округу пройшли зміни. Були вилучені 8 населених пунктів, де проживали переважного угорці, натомість до округу приєднали українські села. Під час виборів протистояли дві практично політичні (вони легітимували свою діяльність в 2005 році як політичні партії) структури – ТУКЗ та ДСУУ. Від ТУКЗ знову був висунений М. М. Ковач, тоді як ДСУУ запропонував кандидатуру *Іштвана Гайдоша*, який на той час був заступником голови Закарпатського обкому Соціал-демократичної партії (об'єднаной) (СДПУ(о)) та головою Берегівської районної державної адміністрації. Потужний адмінресурс, який працював на Іштвана Гайдоша, в тому числі через залучення двійника (за прізвищем) М. І. Ковача (8, 4 % голосів виборців) та анулювання результатів на чотирьох виборчих дільницях, забезпечив перемогу представнику від влади. Крім того, кількість виборців внесених у протокол по мажоритарному округу на 8 тисяч 462 людей менше, ніж у протоколі за партійними списками. Показовим, на думку В. Пащенко, було й те, що в Угорщині в цей час також відбувались парламентські вибори і на них перемогла політична сила, яка підтримувала політичну структуру І.Гайдоша. Судові суперечки завершилися на користь останнього [8, с. 239].

Але Європейський суд з прав людини у 2008 році визнав дії української влади неправомірними. У той же час Іштван Гайдош зайняв посаду Секретаря Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин та став Головою представників громадських організацій національних меншин України при Президентові України. Впродовж 2002 – 2004 років він представляв СДПУ(о), а в 2004 році перейшов до Соціалістичної партії України (СПУ).

Напередодні парламентських виборів 2006 року угорська національна меншина вже була партійно структурованою в рамках «КМКС» *Партії угорців України* («КМКС» ПУУ; 17 лютого 2005 р., лідер Міклош Ковач) та *Демократичної партії угорців України* (ДПУУ), яку очолив Іштван Гайдош (24 березня 2005 р.). Принагідно зауважимо, що вітчизняний дослідник Іван Варзар ще в середині 90-х років ХХ століття чітко констатував: «політична доля будь-якої меншини – в руках власної етнополітичної партії» [1, с. 298]. Він висловлював надію, що в недалекому майбутньому подібного роду соціальні структури стануть конструктивним державотворчим суб'єктом та специфічним об'єктом державної етнополітики. Підтримана пізніше в грудні 1995 року віце-прем'єром Кабінету Міністрів України Іваном Курасом ідея етнополітичної партії так і залишилась на тривалий час предметом для політологічних та правознавчих теоретизувань.

Однак створення двох політичних сил, яке розділило угорськомовний електорат приблизно на половину, не сприяло проходженню до парламенту представника від угорської меншини краю. Тому угорські партії змушені були шукати потужних політичних партнерів.

ТУКЗ заключив угоду з «Нашою Україною», але через відсутність реальних перспектив пройти за її списком (Міклошу Ковачу запропонували 274 місце) «КМКС» ПУУ відхилила пропозицію політичної сили В. Ющенко. В той же час ДПУУ вела перемовини з СПУ, яка також запропонувала нереальний діапазон для проходження угорського представника до парламенту – від 80 до 90 місця у партійному списку СПУ. Фактично, вже на кінець 2005 року стала зрозумілим, що угорці вже не будуть мати свого представника в парламенті. Водночас за результатами виборів, у округах, які охоплювали більшість населених пунктів з компактним проживанням угорців, перемогу здобув блок «Наша Україна».

В той же час, слід відмітити успіх цих партій на виборах до обласної та районних рад Закарпаття у 2006 р. Гак. Партія угорців України (ПУУ) отримала 5 мандатів до обласної ради, 7 мандатів до Ужгородської, 11 – до Виноградівської, 4 – до Мукачівської, 27 – до Берегівської районних рад, 3 – до Виноградівської, 2 – до Мукачівської, 4 – до Чопської, 3 – до Тячівської, 8 – до Берегівської міських рад (всього 71 депутатський мандат). Демократична партія угорців України (ДПУУ) отримала 4 мандати до обласної ради, 5 – до Ужгородської, 6 – до Виноградівської, 25 – до Берегівської районних рад, 3 – до Тячівської та 6 – до Берегівської міських рад (всього 45 депутатських мандатів) [8, 290 – 294].

В своїх післявиборчих інтерв'ю лідери обох угорських партій відмітили, що угорці могли б мати у місцевих органах влади вдвічі більше представників. Для цього потрібно, що б угорське населення представляла одна партія. Це могло б дати можливість мати представників у ВР України. Але, ці партії підтримують основні політичні суперники в Угорщині – ФІДЕС та угорські соціалісти. Відтак у найближчому майбутньому об'єднання угорських партій не відбудеться. Лідери двох угорських партій І. Гайдош (ДПУУ) та М. Ковач (ПУУ – ТУКЗ) коментуючи причини антагонізму звинувачують у цьому один одного. Так, І Гайдош каже, що М. Ковач виступає за закритість угорської громади від решти закарпатців та зловживає націоналістичною риторикою. М. Ковач своїх опонентів називає угорськомовними представниками влади, яка ніколи не підтримувала угорську громаду [10, с. 62].

На позачергових парламентських виборах 2007 року «КМКС» ПУУ надалі підтримувала виборчий блок «Наша Україна – Народна самооборона», який запропонував Міклошу Ковачу 99 місце у списку. На з'їзді ДПУУ делегати проголосували за підтримку соціалістів, за що представник від ДПУУ – Михайло Товт отримував 11-е місце у виборчому списку політичної партії.

Переважає більшість угорців Закарпатської області на парламентських виборах 2007 року проголосувала за блок «Наша Україна – Народна Самооборона». Отож, передвиборча кампанія «КМКС» ПУУ та авторитет Міклоша Ковача були більш ефективними, ніж ДПУУ та її лідера. Водночас, за результатами виборів блок Віктора Ющенко отримав тільки 76 місць, а СПУ не пододала виборчого бар'єру. Таким чином, угорці знову залишилися без представництва в парламенті України.

За результатами місцевих виборів 31 жовтня 2010 року до Закарпатської обласної ради VI скликання, яка складається з 108 депутатів, з 8 партій які подолали

прохідний бар'єр, дві угорські партії отримали тільки 7 депутатських місць, тобто набрали 35 810 голосів.

З двох угорських партій «КМКС» ПУУ у залученні голосів за партійними списками провела кращу роботу. Перевищивши 3 % бар'єр, за партійними списками, мандати отримали Міклош Ковач, Ласло Брензович та Шандор Мілован. Список партії виборці підтримали 20 456 голосами. З її кандидатів до обласної ради в одномандатних округах ніхто не пройшов.

У той же час кандидати партії ДПУУ здобули переконливу перемогу в одномандатних округах. У місті обласного підпорядкування Берегово по виборчому округу № 2 мандат отримав Габор Кінч, № 17 Берегівського району – Чаба Петер, № 18 – Іштван Медвідь, № 23 Виноградівського району – Кароль Резеш.

У містах обласного підпорядкування та у районних органах самоврядування дві угорські партії мають загалом 82 депутата (ДПУУ – 49, а «КМКС» ПУУ – 33 мандати). У міських та в сільських депутатагських корпусах ДПУУ має 523, а «КМКС» ПУУ 235 депутатів. Відбулося зростання кількості угорських депутатів у районних центрах, де переважно проживають угорці. З 69 населених пунктів, де переважно проживають угорці, сільськими головами було обрано 41 кандидата від ДПУУ. Тільки в 9 селах сільськими головами стали висуванці «КМКС» ПУУ [9; 12].

Не відбулося позитивних зрушень в напрямку забезпечення виборчих прав національних меншин і після прийняття нового закону про вибори ВР України від 17 листопада 2012 р. У новому законі відсутні спеціальні норми, які б дозволили представникам національних меншин мати депутатські мандати (квота місць, обов'язкове внесення представників національних меншин у списки партій, врахування компактності проживання національних меншин при формуванні виборчих округів тощо).

Слід відмітити, що напередодні виборів, 19-20 грудня 2011 року в Будапешті зібралася двохстороння українсько-угорська комісія. Вперше за її 18 річне існування Протокол засідання не був підписаний. Причиною стали два пункти протоколу на яких наполягала угорська сторона. Перший – про створення на Закарпатті Притисянського адміністративного району з компактним проживанням угорців. Другий – забезпечення Україною умов для проходження у Верховну Раду представників угорської меншини. Як показали вибори вимоги угорської сторони не були враховані.

У січні 2012 року «КМКС» ПУУ звернулася до ЦВК України з проханням урахування інтересів багатотисячної угорської національної меншини Закарпатської області при визначенні меж виборчих округів. Міклош Ковач знову окреслив контури Притисянського району, в якому угорці становили б більшість населення і змогли повноцінно реалізувати свої права. В січні 2012 року питання про «угорський» виборчий округ розглядалось навіть на парламентській асамблеї Ради Європи. Депутат від угорської Християнсько-демократичної народної партії Ференц Калмар пропонував на розгляд цю проблему асамблеї. Завдяки співробітництву з депутатами

Румунії, Молдавії та Угорщини вдалось прийняти вимоги до ЦВК України про те, щоб вона при формуванні виборчих округів враховувала інтересів меншин. Про створення угорськокомовного виборчого округу йшлося й на президентському рівні під час зустрічі прем'єр-міністра Угорщини Віктора Орбана Президентом України Віктором Януковичем.

У кінці квітня 2012 року ЦВК України оприлюднила список виборчих округів, де очікуваного «угорського» виборчого округу не було. Ужгородський район з м. Ужгород та з м. Чоп складав виборчий округ № 68 (16.1% угорців), угорські села Мукачівського району, та північно-східна частина Берегівського району увійшла в 69-ий округ (17.8 % угорців), до 73-го округу увійшов Виноградівський район, м. Берегово та Берегівський район (33.6 % угорців). Прикметно, що навіть у 2002 році при змішаній виборчій системі в одномандатному окрузі № 72 з центром у Берегові частка угорців була більше 50 %. Таким чином, для угорців значно зменшились шанси просування свого кандидата у парламент.

Зрозуміло, що запропонувавши угорцям національний округ, Партія регіонів повинна була забезпечити подібні округи й для інших національних меншин України. Саме тому влада запропонувала компромісний варіант включення представника ДПУУ Іштвана Гайдоша до виборчого списку Партії регіонів, гарантувавши йому прохідне 74 місце. Це була своєрідна квота влади для національних меншин, адже румунський представник від Чернівецької області Іван Понеску отримав 73 місце у виборчому списку Партії регіонів.

Отже, аналіз електоральної практики Закарпаття (насамперед, угорської національної меншини), дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, задекларовані в конституційних засадах та законах України («Про політичні партії в Україні», «Про вибори народних депутатів України» та інших) виборчі права національних меншин не мають відповідних механізмів реалізації на практиці. По-друге, ефективна участь національних меншин у виборчих процесах, гарантія їх представництва інтересів у органах влади можлива лише за умови прийняття відповідних законів про вибори та політичні партії на зразок тих, які апробовані в політичній практиці ряду країн Європи. По-третє, виборча практика угорської меншини показує ефективність створення і функціонування політичних партій національних меншин на місцевому рівні. Після створення політичних партій, представники угорської меншини мають можливість мати своє представництво у місцевих органах влади. Представники інших національних меншин отримують депутатські мандати ситуативно. По-четверте, брак єдності двох угорських партій приводить до скорочення присутності угорців в органах самоврядування. Скориставшись прогистоянням двох угорських партій, в угорських населених пунктах голоси виборців відбирають загальноукраїнські партії через привабливу фінансову підтримку та присутність в їх виборчих списках угорськокомовних кандидатів.

Література

1. Варзар І.М. Із контекстів минулих літ : Вибране в концептуальних і мемуарних вимірах / І. Варзар. - К. : ФАДА ЛТД, 2003. - Кн. 1 : Держава і народ-етнос у політологічному дискурсі. - 592 с.
2. Гетьманчук М. Угорська національна меншина в Україні: правові засади політичної суб'єктності: Монографія / Гетьманчук М., Гришук В., Шипка Н. - Львів: ЛьвДУВС, 2008. - 408 с.
3. Закарпаття 1919 - 2009 років: історія, політика, культура / україномовний варіант українсько-угорського видання / Під. Ред.: М. Вегеша, Ч. Фединець; [Редколегія: Ю. Остапєць, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар; Відп. за випуск М. Токар] - Ужгород: Поліграфцентр "Ліра", 2010. - 720 с.
4. Закарпаття в етнополітичному вимірі. - К.: ІТІЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. - 682 с.
5. Закон України «Про вибори народних депутатів України» (24. 09. 1997) [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://search.ligazakon.Ua/1_doc2.nsf/link1/Z970541.html
6. Зан М. Угорці Закарпаття (епізод етнополітичних процесів поч. 90-х рр. ХХ ст.) / Михайло Зан // Сатурна-Карпатики. Випуск 18 Історія, політологія, культура: минуле і сучасне - Ужгород: Приватна друкарня Романа Півча, 2002. - С. 222 - 237, 233.
7. Кодекс належної практики у виборчих справах Керівні принципи та пояснювальна доповідь, ухвалені Венеціанською комісією на 52-й сесії (Венеція, 18-19 жовтня 2002 року). Європейська комісія за демократію через право, CDL-AD(2002)023rev, [Електронний ресурс] - Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDLAD\(2002\)023rev-ukr.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2002/CDLAD(2002)023rev-ukr.pdf).
8. Остапєць Ю. Закарпаття через призму політичних виборів. Монографія / Ю. Остапєць, М. Токар / Серія «Studia Regionalistika», НДІ політичної регіоналістики: ДВНЗ «Ужгородський університет». - Ужгород: Видавництво "Карпати", 2009. - 408 с.
9. Остапєць Ю. Вплив місцевих виборів 2010 р. на еволюцію партійної системи України та структурування регіонального партійного простору (на прикладі Закарпатської області) // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. - Випуск 15. - 2010. - С. 183 - 198.
10. Остапєць Ю. Угорська меншина Закарпаття: суспільно-політичний та культурний розвиток / Ю. Остапєць, І. Скиба // Актуальні питання законодавчого регулювання захисту прав національних меншин в Україні та шляхи їх реалізації в умовах поліетнічного регіону: аналіз, оцінки. - Матеріали круглого столу 21 грудня 2011 року, м. Ужгород - Ужгород, 2012. - С. 39 - 51.
11. Тищенко Ю. Забезпечення ефективної участі у суспільному житті: електоральні процеси. Аналітичний огляд / Ю. Тищенко / Український незалежний центр політичних досліджень. - К., 2012. - 49 с.
12. Угорці у місцевих органах самоврядування та у виконавчій владі [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.uzhgorod.net.Ua/news/44979>